

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 11. oktobra 1983

Leto XXXV. - Štev. 16

Petnajstdnevnik - Quindicinale

Abbon. postale - Gruppo II/70

300 lir

Predsednik Pertini z našim ljudstvom

Predsednik italijanske republike, priljubljeni antifašist in poštenjak Sandro Pertini se je štiri dni mudil med nami. Prepričani smo, da je njegovim premikom sledilo veliko naših ljudi, zato tudi ne bomo obnavljali osnovnih etap njegovega obiska, začeni s Trstom tja do pordenonskega Piancavalla, kjer mu je za slovo zadonela pesem našega Tržaškega partizanskega zbora.

Na tem mestu želimo predvsem poudariti pomen dejstva, da se je Pertini v ponedeljek zvečer srečal z enotno slovensko delegacijo, ki ga je po petih letih od zadnjega srečanja z njim ponovno opozorila na dejstvo, da se glede naše zakonske zaščite ni spremenilo prav nič. Lahko bi celo rekli, da so se razmere poslabšale, kajti čas, ne dela za nezaščitene manjšine, ki morajo trositi ogromno lastnih energij, če se hočejo obraniti pred asimilacijskimi tokovi. To še posebej velja za Slovence v Benečiji in Kanalski dolini, kjer je nadaljnjih pet mlajših rodov šlo v italijansko šolo, ker jim država še noče priznati pravice do šolanja v materinem jeziku.

Predsednik Pertini je Slovence sprejel ljubeznivo, prijateljsko. Obudil je svoje spomine na predsednika Tita, na Jugoslavijo, na Slovence, s katerimi je preživel viharna leta fašističnega preganjanja in zaporov. Dobro je torej vedel, s kom ima opravka. Nič čudnega, torej, če je ponovil svojo željo, da bi vendarle prejeli zaslužen zakonsko zaščito. Obljubil je tudi, da bo s to zahtevo seznanil pristojne organe vlade in parlamenta, kajti znano je, da predsednik republike v Italiji po ustavi nima opredeljenih pristojnosti in tudi ne operativne oblasti. Sam ne more storiti ničesar, kvečjemu lahko s svojim moralnim zgledom in vplivom opozarja na nerešene probleme. To bo tudi storil, saj smo o tem popolnoma prepričani.

Prav zato pa ne moremo mimo senčnih strani tega obiska, ki kažejo, da so še na delu politični in birokratski krogi, ki bi radi pokazali predsedniku republike »Potjomkinove vasi«, mu onemogočili stvarnejši stik s prebivalstvom in njegovimi resničnimi problemi.

Kako naj sicer ocenjujemo dejstvo, da so nekateri birokratski (ali politični) krogi skušali v Rimu in Trstu preprečiti srečanje Pertinija s Slovenci? Po srečanju pa so skušali vse zaviti v kopreno dezinformacije.

Kako naj ocenjujemo dejstvo, da so predsednikov program obiskov organizirali tako, da ni mogel obiskati tržaške Rižarne, edine krematorijske peči izven neposrednih meja Tretjega rajha? Je

mar naključje, da tržaškemu županu demokristjanu Richettiju na Trgu Unità res ni mogla zdrkniti z jezika beseda »Slovenci«? Kot da nas na tej zemlji ni in da nas nikoli ni bilo. Namigovanje na nujnost strpnega sožitja res ne zadoštuje, posebno še, če je vse zavito v dvomne izjave o slogi in pretirano poudarjanje »italijanstva« tržaškega mesta. Konec koncev je to »italijanstvo«, se pravi državna pripadnost mesta italijanski republiki, posledica osimskih sporazumov. V nasprotnem primeru pa je le slab »alibi« političnega značaja, ki ne more prikriti preprostega dejstva o kulturni in jezikovni raznolikosti prebivalstva na tej strani meje, od miljskih hribov do Trbiža.

Zato smo zadovoljni, da se je tržaška mladina tako složno odzvala vabilu in se udeležila ljudske manifestacije na glavnem tržaškem trgu in s svojimi transparenti pokazala državnemu poglavarju, da obstaja tudi »drugi Trst«, tisti, ki si želi sožitja in enakopravnosti, miru in dela. Da Pertini tako misli (in ne

drugače) pa je dokazal s svojim zgodovinskim govorom pred delavci tržiške ladjedelnice.

Povsem osamljeni so ostali »meloni« in njihovi desničarski pomagači, ki so skušali za vsako ceno (tudi za ceno dostojanstva in dobrega okusa, da o olik sploh ne govorimo) instrumentalizirati in zastrupljati svečano vzdušje predsednikovega obiska. Kako naj drugače ocenjujemo neokusno vabilo Pertinija k bazavski fojbi (»Fojba te čaka, predsednik«) na transparentu Liste, ali vztrajno vzklikanje »sramota, sramota« skupine podivjanih mestnih dam? Sramota za res, toda ne za Pertinija, pač pa za organizatorje te klavne cirkuške predstave. Zato nas tudi ne čudi Pertinijev molk, njegova zadržanost v Trstu, kot nas ne čudi dejstvo, da se je v Tržiču, med slovenskimi in italijanskimi delavci ladjedelnic počutil kot doma.

Tu je pretrgal pravila protokola in dolgo spregovoril delavcem, ki jih je imenoval »tovariši«. Govoril jim je o miru, o prijateljstvu med narodi »brez diskriminacij«, o bratstvu med ljudstvi, o razorožitvi in boju za mir, proti vojni. Poudaril je mednarodno solidarnost svetovnega delavskega razreda v boju za mir. Podčrtal je temeljno misel, da je prav boj za mir in prijateljstvo med narodi osnova tudi za gospodarski preporod in delo.

Pertinijeve besede v Tržiču so sporočilo, ki ne velja samo delavcem v ladjedelnicah, pač pa vsem ljudem ob meji, od Trsta do videmske pokrajine in Karnije. Je sporočilo sosednjemu narodu, sosednji državi, ki jo je Pertini obiskal še pred nekaj tedni.

Tudi ni naključje, če se je Pertini v svojem posegu spomnil časov, ko je bil partizan in je navezoval stike z antifašisti v Trstu in na Goriškem. Kot ni naključje, da je svoj obisk sklenil na Piancavallu, kjer je odkril spomenik partizanom in kjer so mu zapeli naši borci, člani TPPZ.

To je, konec koncev, tudi odgovor vsem, ki bi na tak ali drugačen način radi kalili vzdušje demokratičnega sožitja in protifašistične enotnosti, pogoje dobrega sosedskega sodelovanja in prijateljstva med tužibčimi narodi. Naj jim bo ime Bonmarco ali Gambassini.

Pertini je v teh dneh moral poslušati veliko govorov. Med temi izstopata predvsem govora predsednika deželnega zbora Turella, ki je bežno omenil Slovence, ter govor videmskega župana Candolinija (KD), ki je govoril o treh jezikovnih skupnostih naše dežele: Furlanih, Slovanih in Nemcih. Čeprav je

misli predvsem Furlane, se lahko tudi strinjamo z njegovo oceno, da zaščita jezikovnih skupnosti ne sme biti »muzejska«, pač pa dinamična in odprta.

Nikakor pa ne moremo razumeti sramežljivosti (?) raznih Richettijev, Comellijev, Scaranov, ki so v svojih posegih popolnoma prezrli dejstvo, da je naša dežela, Furlanija - Julijska krajina, dobila posebni statut in avtonomijo samo zato, ker živijo na njenem ozemlju Slovenci.

Pertini se je med svojim obiskom sez-

nanil tudi z dramatičnim položajem deželnega gospodarstva, predvsem v Trstu in Tržiču. Vemo, da nima pristojnosti in oblasti, prav tako pa se naši delovni ljudje zavedajo, da jim aktivna solidarnost državnega poglavarja, kot je Pertini, pomeni predvsem jasno spodbudo, naj omikano in enotno nadaljujejo boj za premostitev sedanjega položaja. Pri tem pa ne gre samo za obrambo delovnih mest, kot je poudaril Pertini, pač pa za nekaj pomembnejšega: boj za mir, prijatelj-

stvo med narodi in omikano sožitje je obenem tudi boj za boljše čase. To je misel, ki jo v celoti osvajamo, saj je bila v temeljih naše politike v Trstu in drugih mejnih krajih.

To so razlogi, zaradi katerih smo lahko zadovoljni s političnimi posledicami Pertinijevega obiska in kličemo priljubljenemu državnemu poglavarju z geslom naših dijakov: »Zdravo Sandro«. Hvala.

st.s.

Z «jeklenimi nogami» na pohod za mir

«Mir ima danes kristalne noge, jaz pa bi želel, da bi bile jeklene». Tako je poudaril trenutni svetovni položaj predsednik republike Pertini v svojem govoru pred delavci tržiške ladjedelnice in poudaril, da živi svet na robu ognjeniškega žrela in čaka, kdaj bo iz njega izbruhnila atomska goba.

Predsednik republike Pertini je v nekaj besedah pričaral pred oči javnosti dramatično izbiro, kateri je danes pogojeno vse, tudi gospodarski razvoj in možnosti zaposlitve.

Z njegovimi besedami se, kajpak, strinjamo, saj je prav KPI pred meseci vrgla v javnosti učinkovito geslo: »Najprej mir».

Danes je borba za mir tembolj aktualno vprašanje, je obveznost, kateri se ne more izogniti noben starejši ali mlajši državljan, ki kaj da na lastno bodočnost in na bodočnost svojih potomcev. Zato tudi DELO, kot glasilo slovenskih komunistov, poziva vse naše ljudi, predvsem pa mladino, naj se množično odzovejo na poziv italijanskega odbora za mir in razorožitev in se udeležijo pacifistične manifestacije, ki bo 22. oktobra v Rimu. V ta namen organiziramo posebne vloke za udeležence.

Svetovni položaj je v teh dneh dramatičen. V vseh kriznih žariščih je vroče kot še nikoli prej. V Libanonu se državljanska vojna nadaljuje (čeprav je bilo doseženo relativno premirje) ob čedalje večji vpletenosti ameriških mornaric, ki se v tej državi sicer mude v okviru mednarodne (zahodne) mirovne sile. Sploh na Bližnjem vzhodu še naprej vre in bo vrelo, dokler ne bo rešeno vprašanje pravice Palestincev do ustanovitve lastne države.

Vojna se nadaljuje tudi v Srednji Ameriki, kjer se nadaljujejo ameriške vojaške vaje ob obalah Nikaragve in kjer so se diktatorski režimi Salvadora, Gvatemale in Kostarike dogovorili za skupno »obrambno« zavezništvo proti »marksistični nevarnosti«.

Nadaljuje se krvoprelitje med Iranom in Irakom, kakor tudi boji v Afganistanu med enotami kabuske valde in njenimi sovjetskimi zavezniki ter afgansko gverilo, ki uživa podporo Zahoda ter sosednjega Pakistana.

Mir je v nevarnosti tudi na jugu afriške celine, kjer je nerešeno

vprašanje neodvisnosti Namibije in si stoje nasproti države »prve bojne črte« in južnoafriška rasistična republika.

Predvsem pa je zaskrbljujoč položaj v odnosih med velesilama. Ti odnosi so se itak slabšali iz meseca v mesec, po sestrelitvi južnokorejskega potniškega letala pa so padli na najnižjo možno stopnjo. SZ je bila osamljena pred mednarodnim javnim mnenjem in to je Reagan izkoristil za poseg pred OZN, v katerem je napovedal nekakšno »križarsko vojno« proti zlu, ki da prihaja samo z Vzhoda. Ostrina njegovih polemik je utišala tudi pomirljive predloge glede evropskega raketnega ravnotežja. Dejstvo je pač, da Gromiko ni šel (zaradi letalskega bojkota) na glavno skupščino Združenih narodov in da je Andropov odgovoril Reaganu milo za drago. Iz obdobja pogajanj prehaja svet v obdobje ostrih soočenj med velesilama. In vse to v trenutku, ko so dogodki nad Sahalinom dokazali, kako trhla in neobstoja so jamstva, ki jih velesili lahko dajeta človeštvu o tem, da se ne bosta spopadli in da niso možne pomote pri uporabi

njunega strahotnega vojaškega potenciala. Prav dogodek nad Sahalinom dokazuje, da pleše svet na sodu smodnika in nikoli ni jasno, katera iskra lahko vna me eksplozivno zmes.

Ta zmes pa so lahko tudi evropske jedrske rakete, ki spadajo v okviru programa oboroževanja NATO kot odgovor na sovjetsko raketno premoč.

Naša stališča so nedvoumna: nočemo sovjetskih, nočemo ameriških raket. Predvsem nočemo oboroževalne tekme v Evropi, na koži in nad glavami naših ljudi. Smo za pogajanja, naj trajajo kolikor je potrebno. Smo za pritisk evropskih držav na Moskvo in Washington, da se bosta sporazumela in torej našla pota dialoga.

Zato nasprotujemo zamisli, ki jo sedaj zagovarja tudi Craxijeva vlada, naj bi ameriške jedrske rakete namestili v Comisu na Siciliji že takoj, po novem letu 1984.

Nemestitev ameriških jedrskih raket bi namreč pomenila nadaljevanje pogajanj o »novih ravnotežjih«. Ta ravnotežja pa bi slonela na izvršenem dejstvu, torej

Nujen enoten nastop za zaščito ogroženega tržaškega gospodarstva

V boju za rešitev temeljev tržaškega gospodarstva, ki jih ogroža neodgovorna politika državnih podjetij IRI, Fincantieri, Finsider in Finmare, je potreben enoten in tudi odločen nastop.

Tržaški občinski svet, še prej pa deželni svet Furlanije Julijske krajine, sta osvojila enotni resoluciji, ki pričata o možnosti enotnega nastopa. V njih je poudarjena misel, da je potrebna nova koordinirana politika na področjih pomorskega, luškega, ladjedelniškega in železarskega gospodarstva.

Sedaj pa je treba preiti od besed k dejanjem. Za zgled nam je lahko prav Genova, kjer je stotisoč ljudi, delavcev,

upokojencev, dijakov, trgovcev, obrtnikov in javnih uslužbencev en dan prekrizalo roke in uprizorilo tako mogočno manifestacijo, da se bo vlada morala nujno pogajati z njimi. Ni naključje, da vodi Genovo levičarski odbor in da je KPI tam najmočnejša stranka, saj zbere na volitve več kot 40 odstotkov glasov.

Prebivalci Trsta in Tržiča bi se morali že sedaj pripraviti na možnost skupnega in splošnega stavkovnega nastopa, ki naj dokaže, da smo sposobni braniti lastno gospodarstvo in da želimo ohraniti svoja delovna mesta. Jadikovanje ne vodi nikamor, potreben je enoten boj.

na obstoječem (in rastočem) številu raket. Sklep evropskih držav, da ne bodo namestile raket, dokler trajajo ženevska pogajanja bi namreč pomenil povečan pritisk Evrope na ZSSR, naj umakne in uniči čimvečje število svojih atomskih konic SS 20.

Laže torej, kdor polemično očita pacifističnemu gibanju v Evropi, da dela za SZ. Nismo rekli, naj evropske države odložijo namestitve raket v nedogled, pač pa «dokler trajajo ženevska poga-

janja». Vsakomur je jasno, da bi se stvari spremenile v primeru propada pogovorov. Pacifistično gibanje v Zahodni Evropi ni «prosovjetsko» ali «protiameriško», je pač proti oborožitveni tekmi, naj prihajajo pobude z Vzhoda ali z Zahoda. Zato v njem sodelujejo pomembne komponente javnega mnjenja, od katoličanov in luterancev do komunistov in socialistov (razen italijanskih), od ekologistov do «zelenih alternativcev».

Prepričani smo, da je danes na ljudstvih sveta težavna tod častna naloga, da preprečijo novo svetovno (in zadnje) klanje, ki bi pomenilo uničenje človeške civilizacije. To je mogoče, če bodo obnovili kanali medsebojnega dialoga in če bodo velesile razumele, da se ne morejo igrati z ljudstvi.

Za to bomo šli 22. oktobra v Rim, na vsedržavno manifestacijo za mir in razorožitev.

Pertini in Škerk

Med sprejemom na tržaški prefekturi je predsednik republike Sandro Pertini še posebno toplo in prisrčno pozdravil svojega starega prijatelja poslanca Albina Škerka. V njem je pozdravil slovenskega člana parlamenta v letih, ko je bil Pertini predsednik zbornice. Pozdravil je tudi partizana, s katerim se je vedno rad pogovarjal o nas in o naši zgodovini. Srečanje je bilo tako prisrčno, da ga je zabeležil celo tržaški «Piccolo».

Zato moramo spomniti bralce, da je to isti Albin Škerk, ki so mu v devinskem gradu preprečili slovenski pozdrav na srečanju o «Mitteleuropei». Isti župan devisnko — nabrežinske občine, ki ga demokristjan Belci (prav tako bivši poslanec) ni maral v delegaciji dijakov Jadranskega zavoda združenega sveta, ko jih je sprejel Pertini.

Pertini je obojim — devinski srednjeevropski gospodi in Belciji — dal zaslužno lekcijo, na katero je lahko tovariš Škerk upravičeno ponosen.

Škilasti odbori v Trstu

V Trstu imamo nov občinski in nov pokrajinski odbor. Predsednih pokrajinske ostane socialist Clarici, v odboru pa bodo namesto predstavnikov Liste za Trst odborniki iz vrst KD in SSk. Isto se je že zgodilo v tržaški občini, kjer so zamenjali tudi župana. Odslej je župan demokristjan Richetti.

Razbila se je torej kaolicija med LpT in laiko-socialisti. Razbitju odnosov so sledile žolčne polemike, predvsem s strani Liste, medtem ko socialisti in laiki še niso izgubili upanja, da jim bo uspelo skrupucati do pomladi ponovno koalicijo z Listo, tokrat ob sodelovanju demokristjanov.

Lista se je zaradi nostranje krize izognila jasnim izbiram. Sklenila je, da bo šla v opozicijo, najbrž v upanju, da bo tako dvignila ceno za svoj ponoven vstop v koalicijo. Misel o oblikovanju naprednih laičnih uprav s komunisti, so laiko-socialisti opustili že od samega začetka, saj jih pri tem pogojuje politično zavezništvo v deželi Furlaniji Julijski krajini.

Tako ima Trst v najbolj dramatičnem

trenutku za usodo lastnega gospodarstva, najšibkejše občinske in pokrajinske odbore, kar jih pomnimo v zgodovini. Razpolagajo namreč z eno tretjino glasov v občinskem in pokrajinskem svetu, medtem ko sta najmočnejši stranki (KPI in Lista) v opoziciji.

Naj bo vsakomur jasno, že od začetka, da KPI nima namena sklepati zavezništva z Listo za Trst, saj ji je alternativna. Kar pa zadeva obnose z novimi upravami, so komunisti jasno povedali, da jih bodo ocenili pri delu. Richettijeva in Claricijeva uprava imata pred seboj dve izbiri: lahko vodita politiko Liste «brez Liste» v pričakovanju na sporazum z Listo, lahko pa se lotita obnove demokratičnih kulturnih, narodnostnih, političnih in družbenih odnosov v Trstu in do sosednje države. V tem primeru bo ta koalicijska na svoji poti nujno srečala komuniste, Liste za Trst pa ne.

Občutek imamo, da so se KD, PSI in drugi zavezniki že dogovorili, da bodo izvajali «politiko Liste, brez Liste, čakajoč na Listo» do maja. Tedaj bodo pomembne preizkušnje volilnega značaja (evrop-

ske volitve), ko bo LpT morala izbirati. Lahko se dokončno razbije in izgine, ali pa najde skupen jezik z demokristjani in drugimi levosredinskimi zavezniki.

Komunisti menimo, da bi uresničenje napredne in demokratične politike pospešilo razkroj Liste za Trst, torej anamolije, ki je Trst spravila na kolena, da je danes šibak celo v obrambi lastnega gospodarstva in bodočnosti.

Bojimo pa se, da so levosredinske stranke izbrale drugačno politiko, čeprav bi se jim maščevala. V tej politiki dobrikanja Listi prednjačijo socialisti, čeprav se najbrž ne zavedajo, da je KD v deželni zboru pripravljena igrati na karto štirih svetovalcev LpT, da bi še bolj zmanjšala itak majhni vpliv PSI na deželno politiko.

V novih kombinacijah sodeluje tudi SSk. Zakaj, ne pove. V glavnem pa najbrž, velja, da je samo ubogala navodila demokristjanov, katerim je iz dneva v dan bolj podrejena, tudi v za nas življenskih zadevah. Stežka verjamemo, da je na zadnjih volitvah napredovala za tako politiko.

Slovenska spomenica predsedniku republike

SPOMENICA O UREDITVI OPENSKEGA STRELIŠČA

Gospod predsednik, z navdušenjem vas pozdravljamo v imenu organizacij, ustanov in osnovne šole, ki so poimenovane po narodnem heroju Pinku Tomažiču in tovariših, ter preživelih obsojencev tržaškega procesa iz leta 1941. Zahvaliti se vam želimo, da ste s tako občutljivostjo in prizadevnostjo odgovorili tov. senatorji Gerbčevi na naše vabilo, da nas podprete pri častni nalogi, ki nas združuje: spomeniško urediti kraj, kjer so fašisti postrelili več kot 90 slovenskih, italijanskih in hrvaških borcev, da bo vreden svobode, ki je zanjo ugasnilo toliko mladih življenj.

Ob vašem nastopu, gospod predsednik, se je v pristojnih uradih že zganila zavest občutljivejših in odgovornejših. Vendar pa bo še treba premagati pri krajevnih oblasteh zakoreninjeno gluhotu, da ne rečemo trmast odpor.

Zato si bomo, gospod predsednik, še dalje šteli v čast, da nam stojite ob strani skupaj s soborci tistih, ki so padli za svobodo na openskem strelišču.

S spoštovanjem:

*Knjižnica Pinko Tomažič in tovariši
slovenskega kulturnega društva Tabor Opčine - Trst
Krožek za politične in socialne vede
Pinko Tomažič - Trst*

*Državna osnovna šola s slovenskim učnim jezikom
Pinko Tomažič - Trebče*

*Sekcija PCI - KPI Pino Tomažič - Trst
Tržaški partizanski pevski zbor Pinko Tomažič
Preživeli obsojenci tržaškega procesa 1941. leta.*

Trst, 6. oktobra 1983

Na slavnosti odkritja spomenika na Piancavallu se je predsednik Pertini zadržal z delegacijo organizacij, ki nosijo ime po heroju Pinku Tomažiču. V imenu delegacije mu je tovarišica Stanka Hrovatin izročila posebno spomenico o vprašanju openskega strelišča in zahtevi po njegovi dokončni ureditvi. Delegacijo so sestavljali še Igor Pavletič, Boris Kobal, Nada Jerman in Srečko Colja.

Na slavnosti je Tržaški partizanski pevski zbor, pod vodstvom Oskarja Kjundra odpel nekaj pesmi.

Slovenci avtohtoni prebivalci Tržaške, Goriške in videmske pokrajine, Vas ob Vašem obisku v deželi Furlanija-Juljska krajina, toplo pozdravljajo v prepričanju da se boste tu dobro počutili ob pozornosti, naklonjenosti in hvaležnosti, ki vam bo, podobno kot v drugih delih Italije, izkazalo celotno prebivalstvo dežele.

Slovenskemu prebivalstvu so še v živem spominu besede, ki ste jih v zvezi s slovensko manjšino izrekli enotni slovenski delegaciji pred 5 leti v Rimu. Takrat ste izjavili, da se z zahtevo slovenske manjšine, da je treba z zaščitnimi zakonskimi ukrepi postaviti temelje za njeno enakopravnost, popolnoma strinjate, ker da manjšina mora biti zaščiteni že zato, ker je manjšina, in da država mora narodnostne pravice priznati, da je po ustavi to njena dolžnost in nikakršno darilo posebno še, če so drugim manjšinam v državi te pravice priznane; obljubili ste tudi, da boste tedaj pri merodajnih osebnostih posredovali.

Slovenci v Italiji smo Vam bili hvaležni za Vaše razumevanje in naklonjenost in za Vašo resnično demokratičnost, ki ste jo z omenjenimi besedami ponovno potrdili.

Gostovo ste po tem srečanju opozorili vse prizadete in jim posredovali želje in zahteve, ki jih je delegacija postavila. Žal Vam moramo danes sporočiti, da se položaj Slovencev v deželi Furlanija-Juljska krajina v preteklih petih letih ni v ničemer spremenil. Očitno so za ta zastoj krive tiste sile, ki odklanjajo celovito, globalno zaščito Slovencev bodisi v teritorialnem ali vsebinskem smislu.

Tudi razprava v parlamentu o štirih predloženih zakonskih osnutkih za zaščito slovenske manjšine se iz začetnega stadija ni premaknil. V predzadnji legislaturni dobi je razpravo prekinil razpust parlamenta, v zadnji so zaviralne sile dosegle, da je razprava v 1. senatni komisiji zastala mnogo mesecev pred razpustom parlamenta.

Posebna komisija pri predsedstvu vlade, ki bi morala izdelati izhodišča za vsebino globalnega zaščitnega zakona za slovensko manjšino, je pred skoro tremi leti zaključila delo, ne da bi o mnogih važnih vprašanjih prišlo do enotnih stališč, ker je del komisije, sestavljen iz članov italijanske narodnosti, odklonil večino zahtev slovenskih članov komisije.

Najpomembnejša razlika med stališči obeh delov komisije je v načelu ali naj celotna slovenska manjšina uživa enake pravice ali naj bo uživanje pravic diferencirano. Vsa slovenska manjšina brez razlike zahteva enotno ravnanje, ker ne more sprejeti stališča, da različna državna pripadnost posameznih območij naše dežele v zgodovini in manjši odstotek Slovencev v me-

stih utemeljujeta drugačno ravnanje dela iste narodne manjšine. Na temelju takih zaključkov bi Slovenci videmske pokrajine, nekaterih drugih občin in mestnih jeder glede pravice rabe slovenskega jezika, bili izločeni iz zaščite, ali bi morali po predlaganem postopku obiti nepremagljive ovire, zato da bi jim bile pravice priznane. Pojasniti pa moramo, da je v komisiji prišlo do enotnega stališča, da je treba šolska zakona, ki veljata danes za tržaško in goriško pokrajino, razširiti tudi na predele videmske pokrajine, kjer živijo Slovenci.

Razlike med dvema deloma komisije segajo tudi v avtonomijo slovenske šole, v podpori razvoju slovenske kulture in drugih organiziranih dejavnosti, v družbeno gospodarska vprašanja in gospodarsko programiranje, v sredstva javnega obveščanja in pooblastil deželi FJK, da sodeluje pri zaščiti.

Vse te razlike ne opravičujejo neprestanega odlašanja in zavlačevanja razprave pred parlamentom, zato je utemeljena sodba manjšine, da gre predvsem za pomanjkanje politične volje, da se to vprašanje reši, za preračunanost na to, da se bo manjšina v svojih zahtevah utrudila in za utemeljeno prepričanje, da čas deluje proti interesom slovenske manjšine.

Spoštovani gospod predsednik, sami ste dejali, da je treba manjšine zaščititi, kajti narodna manjšina, ki ni enakopravna v družbi, nima zadostne moči, da obvaruje svoje pripadnike pred asimilacijo, zato so ji potrebni instrumenti, ki ji pomagajo, da se v vsakdanjih naporih ohrani. To tembolj velja za slovensko manjšino, ki jo je fašizem obsodil na smrt, s tem da ji je odvzel vse, kar bi ji služilo, da živi znošno narodnostno

življenje.

Po uspešnem zaključku antifašističnega boja, ki je v naših krajih združeval Slovence in Italijane, in po sprejetju republiške ustave, ki je bila sad te zmage, je slovenska manjšina bila prepričana, da se bodo izvajala tudi tista ustavna določila, ki zagotavljajo pravice manjšinam. Po 35 letih moramo ugotoviti, da se to ni zgodilo in da so bili zaradi tega pripadniki slovenske manjšine izpostavljeni močnemu asimilacijskemu pritisku.

Spoštovani gospod predsednik, prepričani smo, da nas boste tudi tokrat podprli v naših zahtevah in pričakovanjih in da boste opozorili vlado in parlament, da slovenska manjšina v čim krajšem času dobi tak globalni zaščitni zakon, ki bo zagotovil temeljne narodnostne pravice.

Draga «najemnica» za Palačo Chigi

Socialistični predsednik vlade za desničarsko družbeno gospodarsko politiko. Tako je mogoče v nekaj besedah označiti najnovejše stabilizacijske ukrepe Craxijeva vlade, o katerih razpravlja sedaj, poleg parlamenta, tudi vse italijanske družbene sile.

Ukrepi so znani. Vlada je predstavila finančni zakon, državni proračun in gospodarski program za prihodnje leto. Iz teh dokumentov izhaja, da bi se državni deficit prihodnje letos lahko sukal okoli 130 tisoč milijard lir. Od tega je nič manj kot 60 tisoč milijard lir obresti na notranjo zadolžitev, ki je dosegla 500 tisoč milijard lir.

Vlada je sklenila, da bo državne izdatke skrcila za 40 tisoč milijard lir, zato je z mesarico začela klestiti po družbenih storitvah na področju zdravstva in socialnega skrbstva, ki sta že pastorki sedanjega političnega sistema. Tudi zadnji ukrepi dokazujejo, da je glavni cilj vlade udariti po ljudskih slojih in uničiti «welfare state», ki je plod dolgoletnih bojev delavskega razreda, sindikatov in njihovih gospodarskih žrtev.

KPI je od vsega začetka povedala, da se s tako politiko ne strinja. Stabilizacija je res nujna, ni se ji mogoče izogniti, vendar so potrebni taki posegi, ki naj omogočijo investicije, zaposlitev, nov zagon v gospodarstvu.

Zal pa se je gospodarska politika dosedanjih vlad (Craxijeva ni izjema) sukala doslej okoli prepričanja, da bodo ZDA «lokomotiva» svetovnega gospodarskega razvoja. Ko bo Reagan rešil svoje gospodarske težave in bo ameriško gospodarstvo «potegnilo», bodo avtomatično stopile na isti tir tudi druge zavezniške države. Očitno pa so se zmotili. Ameriško gospodarstvo je «potegnilo», vendar je to posledica mogočnih investicijskih tokov iz zahodne Evrope in tretjega sveta, kjer zbirajo ZDA ogromne kapitale na račun svojih visokih bančnih obresti in rent. V zame- no pa z visoko kotacijo dolarja

«izvažajo» lastno inflacijo v zavezniške države in otežkočajo njihove trgovinske možnosti.

Kakorkoli že, italijansko gospodarstvo še vedno nazaduje, za pretirano zadolževanje države pa naj plačajo državljani.

Vsiljuje sem seveda vprašanje, ali je možna drugačna politika. Najbrž da, vendar bi morala vlada (sporazumno z delavsmiki sindikati in drugimi družbenimi silami) oklestiti predvsem «parazitarne» stroške, ki niso produktivni in ne vplivajo na življenjski standard državljanov. Poleg tega se država še vedno ni lotila potrebnega boja z davčnimi utajami in pojavom nezakonitega izvažanja kapitalov na tuje. Tega pa je za skoraj 40 tisoč milijard, torej prav toliko, kolikor je Craxijeva mesarica posekala družbenih storitev in drugih javnih stroškov.

Zdi se nam, da socialistični predsednik vlade težko plačuje «najemnico» za svojo sobo v Palači Chigi. Med volilno kampanjo je napadal krščansko demokracijo, češ da ponuja nesprejemljive, reakcionarne recepte za italijansko gospodarstvo. De Miti je očital, da združuje ob teh programih (poleg indu-

strijev) vso italijansko «novo desnico». Sedaj pa je Craxi v celoti osvojil De Mitove recepte, čeprav se zaveda, da tvega nepopularnost. KD se zraven še hihita, saj se zaveda, da bodo volilci krivili PSI in Craxija za vse žrtve, ki jim jih nalaga na hrbet. Plačati pa bo moral tudi za to, ker bo položaj čez leto dni prav tako nevzdržen.

KPI je napovedala oster nastop v parlamentu, ki bo moral ratificirati Craxijeve stabilizacijske ukrepe. Pa ne zato, da bi igrala zgolj vlogo opozicije. Napolitano je pozval predvsem socialiste, naj se resno soočijo s predlogi sindikatov in komunistične opozicije, če želijo spremeniti dosedanje gospodarsko politiko. KPI ne nasprotuje preverjanju neproduktivnih reform (kot je primer zdravstva), tudi ne nasprotujejo sekanju suhih vej na področju socialnega skrbstva, kjer so vnebovpijoči primeri demokrščanskega klientelizma. Toda PSI se mora zavedati, da lahko uveljavi zares napredno družbeno gospodarsko politiko, samo če se izogne skušnjavi slediti za vsako ceno politiki krščanske demokracije, v tistem a varljivem, upanju, da bo ta omogočila Craxiju, da ohrani predsedstvo vlade dlje kot njegovi predniki.

Cenzura za predsednika republike

Morda se bo našim bralcem zdelo neverjetno, a je vendar res. Predsednika republike Pertinija cenzurirajo, najbrž zato, ker ne spoštuje »pravil protokola«, za katera je sam trikrat povedal, da so mu tesna.

Ne gre samo za protokol, pač pa tudi za humane in politične poteze, ki očitno motijo določene politične kroge, slednji pa vplivajo na sredstva javnega obveščanja. Tem krogom prija Pertini, ki ga prikazujejo kot dobrega, modrega in nekoliko čudaškega starčka, ne ugaja pa jim, ko dosledno s svojo preteklostjo in značajem prevzema pobude, ko zadobijo izrazit politični pomen.

Pertini je zato sprejemljiv zanje, ko mu ljudstvo vzklika »Sandro, Sandro«, ko stiska roke in poljublja otroke, ne marajo pa ga, če govori in se postavlja na stran zatiranih in diskriminiranih.

Primerov iz obiska predsednika Pertinija v naši deželi je nič koliko, zato se bralcem oprostimo, če smo katerega izmed teh primerov izpustili.

V mislih imamo predvsem Pertinijev odnos do Slovencev. Izjema so, seveda, slovenska sredstva javnega obveščanja (Primorski dnevnik, radio Trst A), vsa ostala občila pa so prezrla ali vsaj zmanjšala pomen Pertinijevega srečanja z enotno delegacijo Slovencev v Italiji. »Piccolo« je vest objavil mimogrede in z zamudo, brez vsakršnega poudarka. »Meridiano« je objavil podrobno kroniko, v kateri je navedel tudi to, kaj je Pertini jedel za večerjo. Da se je tik pred večerjo v Trstu pogovarjal z delegacijo Slovencev, »Meridiano« ni vedel.

Pertini je v Tržiču govoril delavcem v ladjedelnici. Njegov govor so obnavljali tako ali drugače, le redkim pa je zdrknil v članek stavek predsednika republike, da so vsi ljudje enaki ne glede na zgodovinski izvor, da je potrebno bratstvo med narodi itd.

Ko je Pertini šel skozi Trst in Gorico ga niso pozdravljali samo delavci in meščani, bilo je več slovenskih transparentov naših dijakov. Čudno se zdi, da se niso ujeli v nobeno izmed televizijskih kamer.

(Mimogrede povedano, slovenske napise je videl dopisnik »Unità«, žal pa je o tem napisal nekaj neumnosti).

Vrhunec cenzure pa je Pertini doživel v Pordenonu. V uradni del njegovega obiska je spadalo tudi popoldansko odkritje spomenika padlim partizanom na Piancavallu. Do zadnjega so nekateri funkcionarji zatrjevali časnikarjem, da se bo Pertini zaradi utrujenosti in zamud odpovedal obisku na Piancavallu. Poleg tega je na področje legla megla in njegov helikopter bi ne mogel pristati.

Tako na Piancavallo niso šli dopisniki domačih in tujih listov. In vendar smo bili priča pomembnemu dogodku. Pertiniju je zapel Tržaški partizanski zbor. Predsednik republike se je približal slovenskim pevcem, jih je pozdravil in priključil njihovem petju. Čestital je tov.

Kjude, nato pa se kratko pogovoril s tovarišico Stanko Hrovatin, ki mu je v imenu organizacij, ki nosijo ime Pinka Tomažiča, izročila spomenico z zahtevom, naj se dostojno uredi opensko strelišče, kjer so padle žrtve drugega tržaškega procesa.

To je bilo Pertinijevo drugo srečanje s Slovenci, ki ga je tisk prezrl, medtem ko časnikarji niso pozabili zbrati Pertinije-

vih komentarjev o Walesi in nogometni tekmi Italije z Grčijo.

Mar ni to nesramna cenzura predsednika republike? Zapisati moramo, da ga občudujemo, ker je znal v štirih dneh poslušati na desetine govorov raznoraznih predsednikov, županov in drugih javnih osebnosti. O teh govorih so nas sredstva javnega obveščanja podrobno obveščala, morda celo preveč.

Kdo je «Slovenski Toni Negri»?

Goriški Katoliški glas je tudi tokrat moral izpustiti svojo strupeno bodico proti transparentu slovenskih dijakov s pozdravom predsedniku Pertiniju. Transparent je bil iz belega platna, napis pa je bil v slovenskih narodnih barvah, torej bel, rdeč in plav. Nad napisom je bila tudi rdeča zvezda, simbol osvoboditve slovenskega ljudstva. Katoliški glas se, seveda, huduje in sprašuje »kateri slovenski Toni Negri« je nagnal »mularijo« na ulice s takimi simboli...

Očitno je KG hotel s svojo histerično reakcijo spraviti v isti koš »avtonomističnega skrajneža« Negrija s slovenskimi partizani, pri tem pa so uredniki goriške Pavlihe dokazali, da ne vedo, o kom pišejo in kako neumestna

je zanje taka primerjava.

Gospod Toni Negri, ki se sedaj igra levičarskega skrajneža, nima prav nič skupnega z našimi partizani. Prav nasprotno. V mladih letih je vzraščal v fanatično katoliški družini, bil je član katoliške akcije in goreč nacionalist.

Njegov brat E. Negri je bil prostovoljec v zloglasni fašistični enoti »X. MAS« in je padel v Trnovskem gozdu v spopadih s slovenskimi partizani. Negrijeva družina je vsa povojna leta živela ob povečevanju spomina na to žrtev.

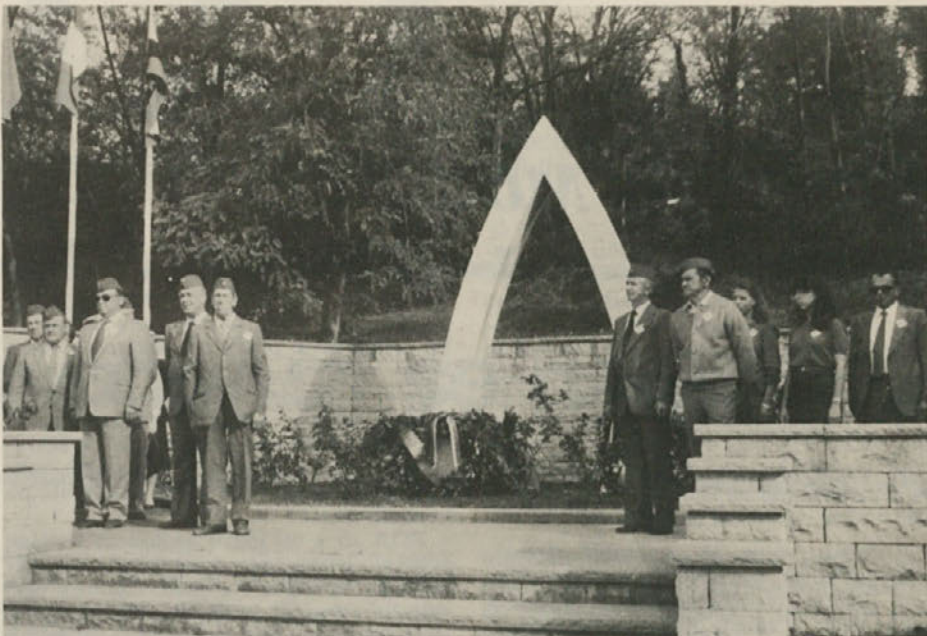
Uredniki KG bi morali torej gojiti do Negrija večje spoštovanje, saj je njegov brat padel kot njihov zaveznik v boju proti slovenskim partizanom. Tega niste vedeli?

Ugo Poli novi tajnik KPI v Trstu

Pokrajinski komite in federalna nadzorna komisija tržaške avtonomne federacije KPI sta na svoji zadnji seji vzela na znanje odstop pokrajinskega tajnika KPI tovariša Claudia Tonela. Odstop je najavil že pred nekaj meseci, ko je bil izvoljen za podpredsednika deželne skupščine Furlanije - Juliske krajine. Tržaški komunisti so se iskreno zahvalili Tonelu za napore, ki jih je vložil pri vodenju partije v težkih trenutkih politične napetosti zadnjih štirih let.

Pokrajinski komite je zatem soglasno izvolil za novega tajnika tržaške federacije KPI tovariša Uga Polija. Star je 33 let, vendar je v partiji aktiven že celo desetletje. Bil je nekaj let funkcionar osrednjega rimskega vodstva ZKMI, v Trstu pa se je kot član pokrajinskega tajništva in občinski svetovalec pretežno ukvarjal v vprašanji gospodarstva.

Tovarišu Ugu Poliju izrekamo iskrene čestitke.

V nedeljo, 2 oktobra so v Mačkoljah proslavili obletnico požiga vasi. Na proslavi je nastopil tudi TPPZ.

Nobelovec za mir

Poljski sindikalni voditelj Walesa je prejel Nobelovo nagrado »za mir«.

Morda si je Walesa zaslužil tudi mednarodno priznanje za svojo sindikalno in politično dejavnost, ni pa povsem jasno, kolikšne so njegove zasluge na področju boja za mir.

Zato je upravičen sum, da je bila nagrada tudi tokrat podeljena z izrazitimi političnimi nameni, ki zgovorno pričajo o splošni blokovski konfrontaciji v svetu.

Najbrž ni naključje, da so Nobelovo nagrado prejeli v zgodovini zadnjih dveh desetletij ljudje kot Kissinger ali Menahem Begin, medtem ko pristojni odbor v Oslu ni vzel v poštev naravnih kandidatov, kot so bili — naprimer — Janez XXIII, Hruščov, Kennedy, Tito, Pertini ali kateri izmed zaslužnih glavnih tajnikov OZN, n. pr. Kurt Waldheim ali U Thant.

PRISPEVKI

Ob obletnici smrti Alberta Kodriča iz Križa daruje žena Viktorija 5.000 lir.

V spomin na očeta tovariša Giuseppa Sossija prispeva sekcija KPI Opčine 20.000 lir.

Poravnajte naročnino

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipolito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst

Komunist

Nemirni korejski vzporedniki

GROŽNJA MIRU

Položaj na korejskem polotoku ni niti malo miren, kot se včasih na prvi pogled zdi. Polotok Koreja, ki je že od nekdaj eksotično imenovan »dežela jutranje tišine«, je v novjšem času to prenehal biti. Razdeljen je po 38. vzporedniku v Severno in Južno Korejo na podlagi dogovorov med velikimi silami na mednarodnih konferencah v Potsdamu, Moskvi in Jalti 1945. leta in že skoraj štiri desetletja predstavlja latentno nevarnost ne le za mir na Daljnem Vzhodu, temveč tudi za mir na svetu sploh.

Korejska vojna je prekrnjila deželo, razdelila narod, vasi in celo posamezne družine, umetni vzporednik, ki so ga potegnile velike sile – zaradi njihovih apetitov o ustvarjanju vplivnostnih območij – pa se je sčasoma še globlje zaril med Sever in Jug.

Vsi južnokorejski militaristični diktatorsko razpoloženi režimi, od Sing Man Rija do današnjega avtokrata Čan Du Hvana, ki jih obilno vojaško, ekonomsko in politično podpirajo ZDA (do današnjega dne so se obdržali na oblasti s pomočjo vojaške moči ZDA), so zavračali vse konkretne in smiselne predloge DLR Koreje za vnovično združitev države po miroljubni poti. Bistvo »predlogov« z Juga, kadar so sploh bili, je bilo, da se uzakoni teorija o »dveh Korejah« ob hkratnem navajanju meglene doktrine o združitvi Koreje »nekje okoli leta 2000«.

»Po zaslugi« take politike Juga je danes korejski polotok sod smodnika in izvor nevarnega žarišča za mir v svetu. Zadnji dogodki, ki so povezani s korejskim polotokom, resno opozarjajo na to.

Socialistična in neuvrščena DLR Koreja je od 1. februarja v polvojnem stanju. Predsednik Kim Il Sung, ki si že desetletja vztrajno prizadeva za mirno združitev Koreje, je bil tokrat prvič prisiljen k takemu koraku. Sklep poudarja, da je ukrep izključno obrambne narave. Razlog za ta ukrep je začetek velikih vojaških manevrov združenih velikih korejsko-ameriških sil na korejskem polotoku. Manevri so največja koncentracija vojaške sile v tem delu sveta po korejski vojni.

ZDA so v tej akciji angažirale številne pehotne, letalske in pomorske sile. Indikativno je, da ZDA v vojaške manevre niso vključile samo sile z Okinave, Havajev, Filipinov in iz Japonske, temveč so v ta namen pripeljale tudi vojaške enote neposredno iz ZDA. Tako so npr. iz ZDA prišle sile prvega korpusa, šeste ameriške armade, dvainosdesete padalske divizije, del strateških vojnih letal in drugo. V manevrske enote so vključili tudi bombnike »B52« iz oporišča na otoku Guam, jedrsko letalonosilko »Enterprise«, ki je največja v okviru sedmega ameriškega brodogradništva in tudi druga najsoodobnejša vojna sredstva.

Vojaški manevri so se začeli 1. februarja in bodo trajali do srede aprila letos. Očitno njihov smoter ni samo to, da bi praktično preskusili izurjenost ameriških in južnokorejskih čet in štabov in proučili pripravljenost novih vojnih sredstev, temveč predvsem to, da bi zaostriili že tako in tako poslabšani svetovni položaj in še bolj destabilizirali mednarodne odnose.

Zato lahko rečemo, da ti vojaški manevri

kljub angažiranju velike vojaške sile dobivajo predvsem močan politični pečat in se v zvezi z njimi postavlja več političnih kot vojaških vprašanj.

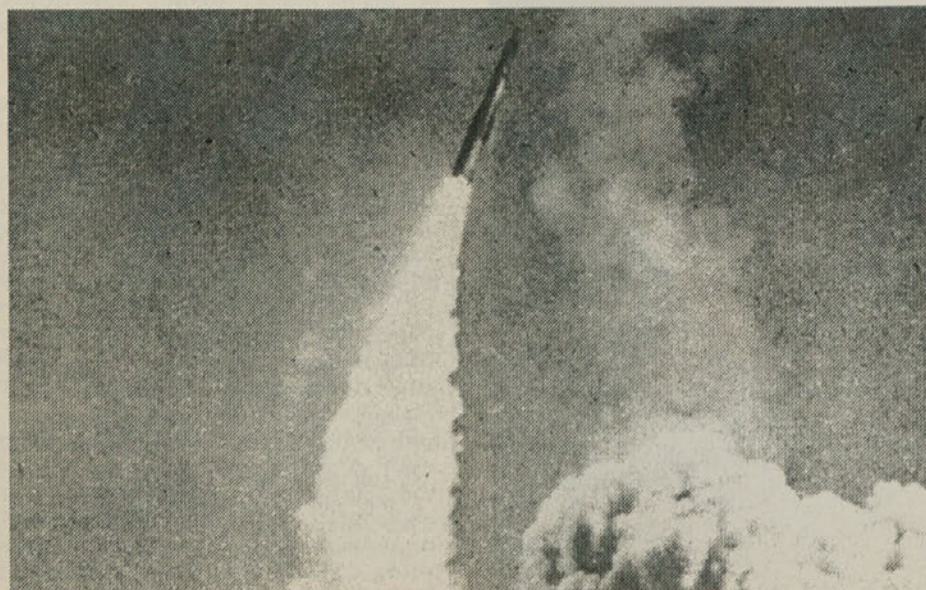
V tem trenutku moramo na manevre gledati, glede na to, da potekajo v politično potresnem območju, katerega epicenter je v nedrjih velikih sil, kot na resno dejanje destabilizacije miru in varnosti v Aziji in kot na demonstracijo sile, ki povečuje napeto ozračje na korejskem polotoku. In ne le to. Popolnoma upravičeno se lahko vprašamo, kakšen je namen tega vojaškega angažiranja neke svetovne sile, in sicer prav v trenutku, ko potekajo pogovori v Ženevi in ko so upi naprednih sil sveta usmerjeni k določenim napovedim procesa razoroževanja.

Sedanji ameriško-južnokorejski manevri, simbolično imenovani »Skupni duh«, vsebujejo zlega duha preteklosti, duha hladne vojne, kakršen je bil pred začetkom fronte na Daljnem Vzhodu – krvave korejske vojne – ki bi skoraj pripeljala svet v tretji svetovni spopad.

Korejski polotok bo žarišče krize vse dotlej, dokler ne bo korejsko vprašanje pravično urejeno. Jugoslavija in Zveza komunistov Jugoslavije sta nešteto krat poudarjali, da je preprečevanje miroljubne združitve Koreje nevarnost za zaostroitev mednarodnega položaja v svetu. Predsednik Tito se je zavzel za podporo zahtevam DLR Koreje za takojšnji umik čet Južne Koreje in za priznavanje pravice korejskemu narodu do neodvisnosti in združitve domovine.

Dragan MILJANIĆ

22. oktober - evropski dan za mir in razorožitev

Od Trsta do Rima za mir

(vse informacije na sedežu federacije KPI v Trstu - tel. 744046/7)